

Fel a mélyből

Kóhalmi Lajos visszaemlékezései

„Nem tudom a jó Istennek megköszönni ezt a sok jót, amit hosszú életemben adott.”

Árvák lettünk

Édesanyám 36 éves korában meghalt, akkor 9-en voltunk testvérek. Legidősebb bátyám született 1916-ban, 1918-ban a következő, nővérem 1920-ban, én 1921-ben, öcsém 1923-ban és így sorban. Édesanyám nem tudott megerősödni a szülések között.

Egy baptista özvegyasszonnyal ismerkedett meg édesapám, akinek férje a bányában szenvedett halálos balesetet, ő segített nevelni minket. Neki is volt már egy lánya. Azután édesapám el is vette feleségül. Jó nevelőanya volt, csak idősebb testvéreim úgy látták, hogy jobban szereti a saját gyermekét. 4 idősebb testvérem volt. Legelső testvérem meghalt, azután sorrendben Kálmán, Antal, Mária, és én következünk meg a kisebbek. Mára – 2010-ben - már csak én élek közülünk.

Fiatalon munkában

13 éves még nem voltam, mikor munkába álltam. A bányász kolónián laktunk. A munkahelyi vezetők tudták, hogy a családokban hány gyerek van, figyelemmel kísérték, ki mikor tölti be a 12. évét. Aki elmúlt 12 éves, annak már dolgozni kellett. A szomszédunk bányafelügyelő volt. Egyszer átjött hozzánk azzal, hogy üzenetet hozott: „Lajos fiam, menjél fölvétele, betöltötted a 12. évedet”. Májusban lettem volna 13 éves és márciusban már megkezdtem a munkát. Tovább nem jártam iskolába. A hat elemiit kijártam, utána volt még a négy évig tartó ismétlő iskola. Oda csak szombaton délután kellett járni. Szombaton munkakezdetkor, mikor a névsorolvasás volt, akkor mondták, hogy hatnyolcadra maradhatok délig, –hattól délig– mert két óráig lett volna ki a nyolc óra. Délig maradtam és így mehettem két órára iskolába. Ilyen ismétlő iskola volt akkor. Ha nem volt iskola, akkor a nyolc órát szombaton is ledolgoztam reggel hattól kettőig. Amikor délutános voltam, akkor kettőtől tíz óráig tartott a műszak. Volt egy nagyon jó bányafelügyelő. Az irodájából belátta a bánya egész területét a felszínen. Csak lekiabált oda hozzám: „Lajcsi fiam, gyere föl!” Szaladtam föl a felügyelőhöz. Sajnálta. Kisgyerek voltam még és árva. Ez a jó ember elvitt mindig sétálni. Körüljártuk az egész területünket, én voltam a kísérője. Kivett a munkából, így kímélt a munkától. Nagyon jóindulatú volt. Nem volt családja.

Úri gyerek lehetnék

Apám is ott dolgozott a külszínen, ő ácsmester volt. A felügyelő bement apám munkahelyére, beszélgetett ott az emberekkel. Mondja apámnak:

- A magáé ez a Lajcsi gyerek?
- Az enyém.
- És van még több családja is?
- Ajaj, van még!

Voltunk nyolcan testvérek. Azt mondja:

- Nem adná nekem oda azt a gyereket örökbe? Nagyon szeretem őt. Elfogadnám, nekem nincs családom. Jó dolga lenne nálunk.
- Hát majd mondom neki, de nem hiszem, hogy akarná.

Apám mondta, hogy beszélt a felügyelővel és azt kérte, hogy elmennék-e hozzá fiának? Nem – válaszoltam azonnal. Biztos nem kellett volna dolgoznom, biztos tanítottatott volna. De én nem voltam hajlandó erre.

Nagyon szeretett az öreg. Elvitt magával munkaidőben, körüljártuk a bánya egész területét. Kiemelt a munkából, mert nagyon szeretett. Volt, hogy elküldött: „Na, fiam, most elmész a lakásomra, hozol nekem uzsonnát”. Úgy, hogy majdnem az egész délután eltelt, hogy nem kellett dolgoznom. Kint a külsőn, a felszínen voltam 16 éves koromig.

Lent a mélyben

Mikor betöltöttem volna a 16. évemet, akkor előtte való nap szóltak: „Holnap úgy gyere dolgozni, hogy lemész a bányába!” Nem vártak sokat, pont betöltöttem a 16. évet, másnap már lementem a bányába. Ez 1937-ben volt. Hamar ott találtam magam a fejtéseknél a nagy széntelepeken. A vágatokban csúszdák voltak, ezekbe fejtették a szenet, onnan csúszott le. Az alsó szinten megdöntötték bele a csillékbe. Volt olyan hely, hogy nem volt elég lejtése a csúszdának, megakadt a szén, nem csúszott le. Tudták, melyek ezek a kritikus helyek. Oda lett állítva egy gyerek, aki falapáttal tovább lökte, hogy csússzon le. Itt kezdtem én is, és 32 év lett belőle.

Harc nélkül a fronton

Voltam katona is. Kiképeztek tüzérnek, megtanultam az ágyú kezelését. A háború alatt engem is behívtak, nekem is mennem kellett, vittük az ágyút. Lengyelországban voltam kint a fronton, Galíciában. Máramaroszigeten vagonírozunk ki. Vonaton szállítottuk hosszú szerelvényen az ágyúkat. Lovaink is voltak, mert az ágyúkat lovakkal mozgattuk. Egy ágyúhoz 12 ló kellett. 6 ló húzta a talpat, 6 külön a csövet. Mikor tüzelőállásba kellett állnunk, a csövet külön rá kellett húzni a talpra. Az I. Világháború előtti ágyú volt a miénk, azzal mentünk a frontra. Amikor azt készítették, még meghatározták, hogy Magyarországnak hány ágyúja lehetett. Ha több volt a normánál, az ágyút bedobták a Dunába, oda volt elrejtve. Ilyen ágyúkat is előszedtek, és ilyennel mentünk.

De mi harcba nem keveredtünk. Többet előre nem mentünk. Onnan már mindig csak visszafelé jöttünk. Nem is láttam ellenséget, amíg fogságba nem estem.

Menekülés a fogság elől

Budán estem orosz fogságba. Hatalmas épületben voltunk összezsúfolva nagyon sokan. Nem sokkal később Magyarország elesett. Kezdték felállítani a demokratikus magyar hadsereget, lehetett jelentkezni az új hatalom katonájának. Mondtam egyik társamnak:

- Jóska, jelentkezünk katonának, mert különben kivisznek minket Oroszországba fogságba.
- Nem bánom, akárhová visznek, akkor sem megyek vissza katonának.

Én jelentkeztem, ő pedig fogolyként kikerült Oroszországba, négy évet töltött ott el. Összeszedtek bennünket, elvittek Jászberénybe, ott alakult meg az I. Magyar Hadosztály. Szegényesen voltunk ellátva. Volt egy lovas kocsi, azzal mentek falura kéregetni, olyan nagy volt a szegénység a hadosztály lágerében. Rövidesen kezdtek szabadságra is engedni bennünket. Kérdeztem a hadnagy elvtársat: „Leszerelhetek-e, mivel bányász vagyok?” Azt felelte: „Hozzon erről papírt, és azonnal leszerelhet!” Örültem, hogy ezzel meg lehet úszni a szibériai fogságot. Éppen szabadság előtt álltam én is, így hamar hazamehettem Pécsre.

Jó, hogy bányász voltam

Nagyon megható volt a találkozás szüleimmel. Még most is megkönnyezem, ha felidézem. Mondtam apámnak, hogy kérek igazoló papírt az igazgatóságon arról, hogy bányász vagyok. Bementem. Akkorra megtudtam, hogy az én gyerekkori Feri barátom az igazgató. Az előszobában egy titkárnő fogadott, nyitva volt az igazgatói szoba ajtaja. Mondtam, hogy az igazgatóval szeretnék beszélni. Meghallotta ezt az igazgató bentről, és kiállt az ajtóba, széttárta a karját: „Lajcsikám, te vagy az? Nagyon ismerős volt a hang! Hol voltál eddig? Mindenfelé kerestelek, de nem tudtam hová tűntél.”

Mondtam mi járatban vagyok, ő pedig rögtön kiállította a papírt, hogy kéri az azonnali leszerelésemet. Néhány nap múlva már mentem is örömmel a bányába. Nehéz és veszélyes munka volt, de jól éreztem magamat, jobban, mint a katonaságnál. Hála a jó Istennek, nem történt semmi baleset velem. Mindig azt mondtam a munkásoknak: „Első a biztonság! Nem bánom, hogy mit szólnak az eredményre, ha kevés az.” Nekem jelenteni kellett műszak végén a teljesítményt – a műszakot elejétől végigdolgoztuk – ennyi fért bele. A körülmények nem mindig egyformák – védtem az embereimet. Volt is, amikor leszúrtak a kevés teljesítményért.

Nem mindenki bírja

Legidősebb bátyám egyszer megpróbálta a bányát. Egy hónapig dolgozott ott, de utána nem folytatta. Eredetileg borbély volt a szakmája. Fölment Budapestre, ahol villamoskalauz, majd troli- és buszvezető lett. 84 éves korában halt meg most 2010-ben.

Felemásan

Megházasodtam. Feleségem házasságkötésünk után két év elteltével lett nazarénus hívő. Egyszer mondta nekem: „Ma este kicsit később jövök haza.” Este 9-kor még nem volt otthon, kezdem aggódni. De ő előre mondta: „Ne aggódj, majd jövök.” Utólag tudtam meg, hogy Pécsen a Balogh Pál fürdőben (ahol nyáron strandoltak, de télen zárva volt), ott töltöttek fel egy medencét, és ott lett megkeresztelve. Feleségem nem beszélt a gyülekezeti dolgokról otthon. Fiatalabb koromban néhányszor én is elmentem a gyülekezetházba, ott megismertem pár hívő embert, nagyon kedvesek voltak hozzám, de csak ennyi volt az érdeklődésem és a gyülekezeti élményem.

Fent jobb lesz

Egy idő múltán a feleségem nagyon-nagyon féltett. Attól tartott, hogy valami baj lesz velem a bányában, valami baleset ér. Mit tegyünk? Akkoriban a sógornőmnek éppen udvarolt egy vasutas. Mondom neki: „János, nincs a vasúton valami munkahely, hogy elmenjek oda?” Hát ott mindig volt fölvetel. Elmentem, és fölvettek vonatkísérőnek. Tehervonaton kellett utaznom. Mikor a mozdonyvezető sípolt, hogy fékezni, akkor tekerni kellett a féket. Akkor még nem volt légfék. Azután hamarosan már beleépítették a kocsikba a légféket. A mozdonyvezető füttyentéssel jelzett nekünk. Tudtuk, melyik füttyjelre mit kell csinálni. Menet közben figyelni kellett, hogy meg tudjon idejében állni a szerelvény. A tilos jelző előtt sípolt, akkor tekertük.

Mit vezet a vonatvezető?

Ott töltöttem 8 évet. Nem jártam sokat tehervonattal. Igyekeztem mindenhol tanulni. Vizsgát tettem, először jegyvizsgáló lettem. Utána a vonatvezetői vizsgát is lettem. Nem mozdonyvezető, az nem azt jelenti. A szerelvényen a mozdony utáni kocsit paklikocsinak mondták, azon utazott a vonatvezető. Oda adták fel az árut, és ő adta le az állomásokon. De ami a legfontosabb volt, ő indította a vonatot is. Ha az állomásra behajtottunk, jött a forgalmista, elintéztük vele a papírdolgot. Megadta az indulásra a jelt, de a mozdonyvezető nem a forgalmista jelére indult el,

hanem az enyémre, a vonatvezető jelére. A mozdonyvezető rám figyelt, nem a forgalmistára. Ha láttam, hogy még szalad egy elkésett utas, nem engedtem indulni. Panaszt tehetett volna az utas, amiért nem várták meg, hogy felszálljon. Erre vigyázni kellett.

A vonatvezető volt az úr a szerelvényen. De azt is meguntam már, mert volt két családom, ezek mindig vártak. „Apa menjünk el az állatkertbe, menjünk moziba!” Ott laktunk a városban, mindenhez közel, de nem vihettem őket sehova, mindig úton voltam. Az is gond volt, hogy egyre többször jegyvizsgálónak osztottak be, nem vonatvezetőnek. A jobb beosztást az idősebbeknek adták.

A kiemelt bányász sorsa

Antal bátyám szintén bányász volt sokáig. De a háború után a jó kommunista bányászokat kiemelték és betették fontos hivatalokba. Ez történt Antal bátyámmal is. Ő a maga 6 elemijével Mohácson tanácselnök-helyettes lett. Ezen most is jót nevetek. Elmentem egyszer hozzá Mohácsra látogatóba. Amikor jegyvizsgáló voltam, gyakran utaztam arra. Az irodájában nagy, gyönyörű bársony dívány és fotelok voltak. Le se mertem ülni, nem voltam én ilyenhez szokva.” Ülj le öcsém!” – mondta nekem, biztatott. Nagyon otthon érezte magát a 6 elemijével. Nem is azért tették oda, hogy mindent tudjon, csak spiclinek. Így mindenkit elnémítottak, mindenki azt tette, amit a kommunisták mondtak.

A magas pozíció hamarosan visszaütött. Bátyám családi élete megromlott. Egyszer elmentem hozzájuk, látom, hogy télen csak egy szál ingben vannak a gyerekek a hideg hokedlin a fűtetlen konyhában. Mondom a feleségének:

- Margit, adj erre a gyerekre valamit, mert idefagy a hokedlire.
- Dögöljenek meg, van belőlük ürü is! - így válaszolt.
- Nem szégyelled magadat, így beszélni?

Benéztem a fáskamrába; se szén, se fa, semmi sem volt, pedig még mindig tanácselnök-helyettesként dolgozott. Buta egy ember volt, sajnos ezt kell mondanom a testvéremről. Én jegyvizsgáló voltam, akkor egyenruhában, tiszta öltözetben jártam, ő meg mivé lett? Fogtam egy hasáb fát, és betettem neki a fáskamrába, legalább egyszer fűthessenek be. Sajnos nem volt jó kapcsolatom a testvéremmel. A felesége is buta volt. Fiatal házasságunkban a szomszédunkban laktak. Mindig a bátyám mellett ült, állandóan csak simogatta. Az meg már lökte el magától: „Hagyj már békében!” Nem volt egy háziasszony típus. A gyerekeik szétszóródtak, szegények maradtak. Egyik gyermekük felgyújtott egy dögkutat, és ott a gázban meg is halt. Másik fia eljött az uránbányába dolgozni. Kérdeztem: „Nem bánod majd meg?” Egy hónapot húzott csak le. A munkatársai keresték: hol van a Kőhalmi Jancsi? Nem találták. Nem is jött többet a bánya tájékára sem.

Nem minden a vasút

Nekünk egy lányunk és egy fiunk született. Ide most a szegedi öregotthonba a lányom szokott rendszeresen jönni. Ő első férjétől elvált. Első házasságából van egy 34 éves fia, a második házasságából egy fia és egy lánya. Ennek a lányunokámnak most született gyermeke, aki az én dédunokám.

Jól éltünk, szépen éltünk. Feleségem mégis féltett. A vasútnál annyi rossz nő jött utánam. Azért is hagytam ott. Képesek voltak a nők eljönni állomásról állomásra. Mondtam nekik: „Nem szégyellitek magatokat?” Utána láttam, hogy jobb ebből a környezetből kimenni.

Élő menetrend

Az volt a szerencsém, hogy nagyon jó feleségem volt. Ő már fiatal korától a hitben volt. Az Uránvárosban laktunk Pécsen.

Feleségem két éve meghalt. Még most is nagyon hiányzik. Pécsen a legnagyobb buszpályaudvaron volt forgalmi irányító. Nagyon jó eszű asszony volt. 20 sofőr kocsijának fejből tudta a rendszámát. Egyik sofőr felesége jött: „Szeretnék a férjemmel beszélni.” Feleségem ránézett az órájára: „10 perc múlva itt lesz”. Megmondta, hogy most itt és itt tart a busza. Fejből tudta az egész menetrendet. Az igazgatója egyszer beült hozzá az irodába. Megkérdezte:

- Erzsike, van egy menetrended?
- Van, de minek kell az neked?
- Vasasra akarok kimenni délután, meg akarom nézni, hogy mikor mennek arra a buszok. (Pécs nyugati részén külön állomás volt).
- Nem kell ahhoz menetrend, elmondom én fejből az indulási időket.
- Hogy lehet ezt fejből tartani? – csodálkozott az igazgató.

Nagyon szerették a vállalatnál a sofőrök, a kalauzok. Minden évben kapott jutalmat. Aranygyűrűt is kapott valamilyen különleges alkalomra. Engem küldött el, hogy vegyem át, én még akkor nem voltam hívó. Én adtam mintát nekik, hogy mekkora legyen. De azt sem tudom, hova lett a gyűrű. Utána én is elhagytam az ékszert.

Az elit bánya

Elhatároztam, otthagynom a vasutat, végleg leszámolok. Elmegyek a bányába, az uránbányába dolgozni. Gondoltam, az is csak bánya, de mondják, hogy ott jól lehet keresni. Elmentem oda az irodába. Kivel találkozok ott? Egy volt kollégámmal a szénbányából, ő itt felvigyázó volt.

- Hát szerbusz, Lajos!
- Szerbusz!
- Te mi járatban vagy, csak nem akarsz ide jönni dolgozni?
- De. Pontosan azért jöttem, hogy van-e föl vétel?
- Itt mindig van föl vétel, nehéz a munka, cserélődnek az emberek. De miért hagynád ott azt a jó munkahelyedet? Fehér gallérban járhatsz dolgozni, jegyvizsgáló vagy, és eljönnél a bányába?
- Azért, mert ezt a cigányéletet már nem szeretem. Se húsvét, se karácsony, a gyerekek is reklamálnak, hogy sose vagyok otthon.
- Menjél csak ki a bányához, monddad, hogy én küldtelek!

Adott egy papírt, azt leadtam. Felküldtek az igazgatóhoz. Köszöntem neki, mondom, mi járatban vagyok:

- Szeretnék az uránbányában bányászként dolgozni.
  - Csodálkozom, hogy ott hagyná a vasutat és a bányába jönne. Nehéz munkát vállalna a könnyű munka helyébe?
  - Meguntam ott. A családommal ritkán vagyok együtt, szeretnék a családommal élni. Korábban dolgoztam a szénbányában, megvan a vājárvizsgálóm.
  - No, jól van, föl vesszük segédvājárnak.
  - Igazgató úr, nem azért jönnék ide, hogy annyit keressek, mint a vasúton. Akkor nem jövök ide, ha csak segédvājárnak kellek. Azért jöttem, hogy itt többet keressek. Bírom a munkát, megvan a vājárvizsgálóm, az ide is érvényes.
  - Helyes! Na, jól van, föl vesszük vājárnak.
- Ezt akartam elérni, ez pénzben többet jelentett.

El is kerültem oda. De vājárként nem sokáig dolgoztam, mivel ott is tanultam, és hamarosan letettem a lőmesteri vizsgát. Mit jelentett az? Ott mindent robbantani kellett, nem lehetett a kemény követ úgy fejteni, mint a szenet fejtették, más módszer kellett ehhez.

Mire lő a lőmester?

Amint letettem a lőmesteri vizsgát, mindjárt lőmesterként dolgoztam. A vājárok munkája az volt, hogy fűrják a lyukakat a kőzetbe, ők tudták, hová kell fűrni. Egy jókora falba a kétméteres lyukakból 25-30-at is be kellett fűrni. Amikor szóltak, hogy készen vannak, akkor odamentem és megnéztem, mennyi és milyen mélységű lyuk van. Ki kellett számolnom, hogy mennyi lőszer meggyutacs kell hozzá. Kihoztam a hozzávalót a lőszerkamrából. Homokkal fojtottuk le a lyukban a lőszert. Ehhez volt homokpuskánk, amire rá volt szerelve a sűrített levegő. A homokpuska csövét bedugtuk a lyuk szájába, ráeresztettük a sűrített levegőt. Egy pillanat alatt televágta azt a hosszú lyukat homokkal. A homok alatt ott volt a lőszer, fönt kilógott a drótja, azokat össze kellett kötni. Elektromos úton indult a robbantás. Előtte el kellett menni védett helyre. Megtörtént a robbantás, és máris ott volt 30-40 csille anyag. Micsoda tömény kőpor szállongott! Sajnos az emberek nem tanultak a más kárából. A cigarettát lent nagyon tiltották. Ha leszálltunk a bányába, mégis hozták magukkal. Eldugták, találtak neki rejtekhelyet. Mondtam: „Gyerekek, nagyon megbánjátok ezt!” Még munka közben is voltak, akik szívták. Hiába kutatták ki a zsebüket, csak levitték a cigarettát. Nem is tudok egy uránbányászról sem, aki még élne.

Mire odamentem a robbantás helyére, addigra tiszta lett a levegő. Én csak akkor mentem be a lőporfüstbe, ha sürgős volt, mert máshová is kellett mennem. Vártam azért egy tíz percet, utána mentem be a füstbe, addigra az elszívó sokat kiszívott. Körülnéztem, minden rendben van-e a robbantás után? Nincs-e omlás, az ácsolatokat nem mozdította-e ki a robbanás ereje a helyükből? Szóval megnéztem a munkahelyet, és beírtam a naplóba, hogy hol kezdjek el a munkát másnap. Haladassanak előre, termeljék ki az ércet. Mindig éjjel jártam műszakba, akkor nem dolgoztak a kitermelők a bányában. Amit mi éjjel berobbantottunk, azt nappal kitermelték, rakták a csillékbe, ment föl a felszínre.

Nekem nem ártott

16 évig dolgoztam az uránbányában. Nagyon veszélyes munkahely volt. A levegőztetés vászonszűrőkkel ellátott berendezésekkel működött. Kifújattuk a füstöt. Volt, hogy az elszívó el is romlott, várni kellett, míg teljesen kitisztult a hely, leülepedett a por.

Mikor kiszálltunk a bányából, ott álltak az operatőrök, műszerrel mérték a ruhánkat, mekkora értékű a sugárzás. Majdnem minden nap ruhát kellett cserélni. Felgyülemlett a sugárzás a ruhában.

Azért veszélyes az urán, mert sugárzik. A kőport beszívja az ember, ami a nedves tüdejében letapad. Nekem nincs ilyen panaszom, mivel én nem dohányoztam. Már nem is él az akkoriak közül senki, nem tudok senkiről. Kószó István, Kószó Géza is az uránban dolgoztak. Géza még él, de ő nem is dolgozott sokáig ott, baleset érte a bányában. A bátyja már rég meghalt. Vele együtt voltam lőmester. Veszélyes volt, de jól megfizették, szépen kerestem.

Vége lett

Sok év múlva, 1973-ban, egyik nap fürdés után bementem a műhelybe, valami dolgom volt ott. Szóltak a kollégák:

- Lajos bácsi! Keresnek az irodából.
- Mit akarnak?

– Nem tudjuk.

Jövök ki a műhelyből, összetalálkozok az irodavezetővel. Mondja:

- Lajos bácsi annyit kereslek már!
- Mi a baj, mondd már!
- Mondok egy jó hírt.
- No, mondd, hallgatom!
- Elmehetsz nyugdíjba. Hozd össze az éveidet, ha dolgoztál máshol is! Azonnal elmehetsz nyugdíjba.

Hogy örültem! 52 évesen elmenni nyugdíjba! Senki sem akarta elhinni, hogy nyugdíjba megyek, a vezetőm pláne nem, jól kinevetett. Nem tudta, hogy én már 32 évet töltöttem a föld alatt, azért mehettem olyan korán nyugdíjba.

Nehéz elindulni

Mostanában sokszor, sírdogálok, előjönnek a régi emlékek gondolatomban. Amikor még nem voltam hitben, feleségem már kezdett betegeskedni. Azt mondta egyszer:

- Ha én meghalok, akkor te hamarosan megnősülsz, ugye?
- Persze, mondom, még el sem visznek a temetőbe, már keresek egyet! Ne félj attól! – mondtam neki, és megnyugodott.

Egyszer vasárnap reggel én is felöltöztem ünneplőbe, elhatároztam, hogy nem halasztom tovább, én is elmegyek a gyülekezetbe. Feleségem elém állt:

- Apu, te hová mész?
- Elmegyek veled.

Meglepődött, nem szólt semmit. Később azt mondta:

- Az a kérésem, hogy maradjál itthon.

Erre én lepődtem meg.

- Hát nem örülsz, ha veled megyek?
- Dehogynem, annak nagyon örülök, de ott nem tudod megállni a helyed, ez olyan szigorú közösség, és szégyelleném, ha csak pár hónapig jársz és utána abbahagyod.

Akkor visszaöltöztem és otthon maradtam.

Másodszor, amikor megint készültem elmenni, megint azt mondta, hogy inkább maradjak otthon. Mondom: „Idefigyelj, anyu, ha nem akarod, hogy együtt menjünk, akkor menj előre, és én megyek utánad. Vagy én megyek előre, és te jössz utánam. De akkor is el fogok menni, ne is próbálj lebeszélni!” Elmentem, és azóta nem is hagytam el a gyülekezetet. Nagy elhatározás volt. Nagyon jó feleségem volt, nagyon jó példa volt nekem. A gyülekezetben mindenki szeretettel fogadott, az is sokat segített. A következő időben már örömmel mentem, mondtam: „Menjünk anyu, siessünk, nehogy elkéssünk!”

Mikor én hívó lettem, a gyerekek már külön laktak.

61 évet éltünk együtt feleségemmel. Nagyon szép életünk volt. Két éve halt meg, egy hónapra rá, mikor beköltöztünk ide, a szegedi öregotthonba. Súlyos beteg volt. Nagyon szerettem, még most is nagyon hiányzik. Nem tudok könnyek nélkül emlékezni rá.

Árnyék

Van, ami beárnyékolja gondolataimat. Volt nekem Pécsen egy első emeleti lakásom. A lányom a közelben lakott. Az én lakásomat eladta, a fiamnak egy negyedrészt adott belőle. Én már előbb csináltattam az ügyvédnél egy papírt, hogy amelyik gondoskodik rólunk, azé legyen a $\frac{3}{4}$ rész. Ez nem tetszett a fiamnak. Emiatt nem beszélt velünk sem és a húgával sem. De elgondozni sem akart

minket. A lányom mindennap ott volt nálunk, amíg ott laktunk. Feleségemet ápolta. Ha a fiamék jöttek el, csak leültek, pár szót váltottak, kimentek cigarettázni – mivel én megtiltottam, hogy a lakásba dohányozzanak. Megmondtam a fiamnak: ha tetszik, ha nem, ez a lakáskérdés így van – azóta nem is jön ide, csak egyszer volt itt Szegeden.

Elmentem egyszer karácsonykor hozzájuk. A fiamnak és a menyemnek is adtam 20-20 ezer Ft-ot. Haj, úgy álltak sorba a pénzért, az kellett nekik!

A lányom viszont nagyon aranyos, minden másnap felhív telefonon, noha elfoglalt az unokák miatt. Szépen élnek, jól megvannak.

Most 2010-ben a 89. évemben vagyok, én vagyok itt a szegedi öregotthon harmadik legidősebbje. Hálát adok a jó Istennek, hogy még mindig így bírom magam.

Utóirat:

Lajos atyafi 2010. decemberében elhunyt. Befejezte földi életét, hogy elkezdhesen egy örökkévalót. Felért a mélyből.